
[p1]

Mijn Weled. Heer

Jonkheer N. de Pauw

N° 278, in de lange Violettenstr.

te

Gent.

Afzender: Guido Gezelle

te Kortrijk.

Weled. Heer & [vriend]¹

Zende u het blauw afschrift;² met inte,³ door Weale afgeschreven; nagezien door mij: met potlood afgeschreven en tweemaal hernagelezen door mij.⁴

Postkaart van G. Parker, hulpboekwaarder van The Bodleian.

.....

- 1 Deze brief bevat diverse bijlagen: twee toevoegsels, één van Gezelle en één van J.-B. Bethune, alsook drie briefkaarten: twee briefkaarten van W.H.J. Weale aan Guido Gezelle van [27/11/1892](#) en [08\(?\) /12/1892](#), en een [briefkaart van G. Parker aan Guido Gezelle van 26/08/1891](#).
- 2 In de correspondentie van Napoleon De Pauw met Gezelle gaat het over de editie door Napoleon de Pauw van Sente Waerneer, een heiligenleven uit het Oudenaardse Rijmboek van de late 13e eeuw, ook Codex Enamensis genoemd naar de benedictijnerabdij van Ename. Als auteur van de twaalf gedichten uit dit handschrift wordt Martijn van Torhout aangenomen. Zijn naam komt voor in het begin van het gedicht 'Van der biechten'. De heel populaire patroon van de wijnbouwers, Sint-Werner van Oberwesel (Saint Vernier, Verny), is nooit officieel heilig of zalig verklaard. Het verhaal van deze succesvolle sint berust immers op een zgn. 'bloedsprookje', een gerucht waarbij Joden ervan beschuldigd werden een slachtoffer ontvoerd en in het kader van hun Pesachfeest ritueel gedood te hebben om het bloed bij het bereiden van de ongedesemde broden te gebruiken. Dergelijke geruchten, zoals ook die over het vergiften van bronnen en het desacraliseren van gewijde hosties, vormden de aanleiding tot gewelddadige Jodenvervolgingen.
- 3 Inkt.
- 4 Vandaag zijn de fragmenten waarover sprake in de correspondentie N. De Pauw met Gezelle bekend als de "Enaamse codex" of "Oudenaards Rijmboek" en onderdeel van de Vlaamse Topstukkenlijst. Ze worden bewaard in het stadsarchief van Oudenaarde. Het oorspronkelijk handschrift werd later losgemaakt en de bladen werden hergebruikt om boeken in te binden. De huidige codex bestaat dus uit gerecupereerde bladen. Eén blad uit het leven van Sint-Werner van het Oudenaardse handschrift is terechtgekomen in een handschrift van de Bodleian Library te Oxford.

---

twee postkaarten van Weale

een kaartje over S. Werner⁵ van Baron J. B. Bethune, den Vader.

In 't handschrift staat er:

hiet Ysaa

Daar kan Ysaat niet Ysaa gestaan hebben, in allen gevalle rijmt Ysaac (onvolmaakt) met stat. 't Dunke mij dat er in M. v Thorhout nog zulke onvolmaakte rijmen te vinden zijn. Op die plaatse en ontbreekt er niets aan het [Handschrift] Weale en ik hebben 't gelijk afgeschreven, met dat verschil dat Weale de c van Ysaac erbij gevoegd heeft.

Geen groote letters, 't en zij die K

..... [p3] .....

geteekend hebbe: een groote B en 2 groot A, die 't getal reke niet en stooren.

Doet met mijn aangevuld vers⁶ wat u goed dunkt: ik en houde er niet aan.

Met 7 haasten

[Uedele] toegenegen

Guido Gezelle

..... [p4] .....

..... 2) .....

.....

5 "Sinte Waerneer", d.i. Sint Werner (overleden in 1287), is een berijmd heiligenleven van Martijn van Torhout, ontstaan omstreeks 1300, dat berust op het middeleeuws geloof dat de Joden jaarlijks een christenkind offeren. Het is de legende van een jongen van 13 jaar, tot wiens eer in 1428 een kerkje gebouwd werd te Bacharach aan de Rijn. Er zijn maar 236 verzen van over, uitgegeven door N. De Pauw in zijn "Middelnederlandsche gedichten en fragmenten". Tweede aflevering (Gent, A. Siffer, 1893) in het gedeelte 'Geestelijke en zedelijke gedichten van het zozegde Rijmboek van Oudenaarde uit het klooster van Eename en toegeschreven aan Martijn van Torhout' (p. 290-402). 'Van Sente Waerneer' is te vinden op p. 357-36.

6 Zie het vers in de bijlage van Gezelle: "Ende die dar woenden ombetrent".

III ⁷

25 Besiden, Coelne, te Bagharac,

Daer woende een Juede, ende hiet Ysaac;

8

Dar al de Jueden van der stat⁹

Ende die dar woenden ombetrent

Elcs iaers hilden hare parlement,

30 Ende van haren passcen oec de feeste.

Het was recht, hi was de meeste¹⁰

Here, ende de rjicste mede,

Van alden Jueden van deser stede.

Te Bagharac, als hic hebbe verstaen,¹¹

35 (?) Woenden si twe, die, sonder waen,

Tegader leefden in huweleke,

.....

7 Een blad uit het leven van Sint-Werner van het Oudenaardse handschrift is terechtgekomen in een handschrift van de Bodleian Library te Oxford. Afgeschreven door Guido Gezelle. Bijlage bij de brief van G. Gezelle aan N. De Pauw van 17/03/1893.

8 In de kantlijn staat bij dit doorstreepte vers bijgeschreven in potlood in de hand van Napoleon De Pauw: volgens Guido Gezelle. Aan de rechterkant ook doorstreepte notities.

9 In de kantlijn bijgeschreven in inkt in de hand van Napoleon De Pauw: Ombetrent (?). Gezelle voegde in de linker marge een vers toe.

10 Pijltje in potlood in de kantlijn.

11 In de kantlijn bijgeschreven in potlood: f° v°, 1e kat. En 2 pijltjes in inkt.

Ende nochtanne onwetteleke,

Daer de Heleghe Kerke bi was bedroghen,

Also ic u wel hierna sal toeghen.

40 Dese twe wonnen een cnapelijn,

Alsoe hict verstont in therte mijn,

Ende daedent toeter kerken dragen,

Met sinen vrienden, met sinen maghen,

Om kerstijn te doene, met groeter ghare,

45 Ende dadent heeten Warenare,

Also men dede, sonder waen.

Daer naer, alsoe dit was ghedaen,

Doe gheviel, op enen dach,

..... [p5] .....

Guido Gezelle¹²

Informer pour St Werner¹³ (Oberwezel).¹⁴

St Werner

.....

12 Bijlage bij de brief van G. Gezelle aan N. De Pauw van 17/03/1893: kaartje over S. Werner van baron J.-B. Bethune.

13 "Sinte Waerneer", d.i. Sint Werner (overleden in 1287), is een berijmd heiligenleven van Martijn van Torhout, ontstaan omstreeks 1300, dat berust op het middeleeuws geloof dat de Joden jaarlijks een christenkind offeren. Het is de legende van een jongen van 13 jaar, tot wiens eer in 1428 een kerkje gebouwd werd te Bacharach aan de Rijn. Er zijn maar 236 verzen van over, uitgegeven door N. De Pauw in zijn "Middelnederlandsche Gedichten".

14 Bijgeschreven in potlood.

Enfant. martyrisé par les juifs au XIIIe s/ à l'âge de 13 à 14 ans il s'était mis au service de vigneronns Juifs (voy. Bolland.¹⁵ April, t. II p 700 + suiv)¹⁶ 19 avril 1287, à Oberwesel.¹⁷ Est honoré dans le diocèse de Trèves & en Auvergne, comme patron des vignes. - Il était fils d'un vigneron. Les Juifs le mirent à mort pendant la semaine sainte & s'efforçèrent de cacher son corps près de Bacharach. - On le représente suivi d'un chien, ou tenant une bêche, mais ce ne sont pas là ses attributs les plus ordinaires : on lui donne aussi une serpe à la main. - Il fit sortir, dit-on, une source pour abreuver des bergers qui lui

..... [p6].....
 avaient donné du pain, mais qui souffraient de la soif.

Extraits de l'iconographie des Saints du R. P. Cahier.¹⁸

S. Werner, M. a peasant boy (martyred by the Jews) a.D. 1285.

ikonographic¹⁹ (Emblems of saints, du Rd F.C. Husenbeth. London, Breson & Lambert - 1850)

St Werner²⁰ dessen zerstörte Kirche zu Bacharach am Rhein berühmt ist, hätte nach Legende dasselbe Schicksal, wie S. Simeon von Trident. Er war ein frommer Bauernknabe aus Wamrodd (Wammerath) wurde von den Juden zu Oberwesel in J. 1235²¹ gemartert, sollte nach Mainz geschafft werden: aber das Schiff wollte mit der

- .....
- 15 De bollandisten zijn de jezuïeten die sinds de 17e eeuw een nog altijd werkzaam instituut leiden voor het wetenschappelijk bestuderen en beschrijven van de heiligenlevens. De basis werd gelegd toen Jan Bolland (Joannes Bollandus, 1596-1665) het werk van zijn ordegenoot Heribert Rosweyde (1569-1629) op een meer systematische wijze verderzette met medewerkers als Godfried Henschen of Henskens (Godefridus Henschenius, 1601-1681) en Daniël van Papenbroeck (1628-1714). Hun publicaties zijn de 'Acta sanctorum' - als eerste de twee volumes over de maand januari te Antwerpen bij Jan de Meurs in 1643 - en de 'Acta bollandiana'.
- 16 Godfried Henschen, Daniël van Papenbroeck, Acta Sanctorum. Aprilis, Tomus II. Antwerpen, Michiel Cnobbaert, 1675 (p. 697-740: De S. Wernhero puero, 19 april).
- 17 Onderstreept met blauw potlood.
- 18 Onderstreept met blauw potlood. Van Charles Cahier is de titel "Iconographie des Saintsé" nergens te vinden. Vermoedelijk gaat het om: Caractéristiques des saints dans l'art populaire énumérées et expliquées.
- 19 Onderstreept met blauw potlood.
- 20 Onderstreept met blauw potlood.
- 21 Onderstreept met blauw potlood.

Leiche, bei welcher Wunder geschehen, nicht weiter rheinaufwärts, als bis Bacherach. Der junge Märtyrer wird dargestellt als Bauernknabe. Wer Näheres zu wissen wünscht, mag am neunzehnten April den Surius²² und die Bollandisten²³ nachsehen

Bildnerbuch²⁴ als Leitfaden für Kunstschulen, [xxx] von J. Kreuber 376, Paderborn 1863.

.....

- 22 De Duitse kartuizer Laurentius Surius (Lorenz Sauer, 1523-1578) is de auteur van het hagiografisch werk "De probatis Sanctorum historiis" (6 vols., Keulen, 1570-75). Hij steunde daarvoor op het werk van de Italiaanse bisschop-hagiograaf Ludovicus Lippomanus (Luigi Lippomano, 1496-1559), "Sanctorum priscorum patrum vitae" (8 vols., Venetië, 1551-1560; 2 vols., Leuven, 1564) en opende mede de weg voor de bollandisten.
- 23 De bollandisten zijn de jezuïeten die sinds de 17e eeuw een nog altijd werkzaam instituut leiden voor het wetenschappelijk bestuderen en beschrijven van de heiligenlevens. De basis werd gelegd toen Jan Bolland (Joannes Bollandus, 1596-1665) het werk van zijn ordegenoot Heribert Rosweyde (1569-1629) op een meer systematische wijze verderzette met medewerkers als Godfried Hennen of Henskens (Godefridus Henschenius, 1601-1681) en Daniël van Papenbroeck (1628-1714). Hun publicaties zijn de "Acta sanctorum" - als eerste de twee volumes over de maand januari te Antwerpen bij Jan de Meurs in 1643 - en de "Acta bollandiana".
- 24 Onderstreept met blauw potlood.

Briefbeschrijving

Verzender	Gezelle, Guido
Ontvanger	De Pauw, Napoleon
Verzendingsdatum	[17/03/1893]
Verzendingsplaats	Kortrijk (Kortrijk)
Annotatie	Datum en plaats gereconstrueerd op basis van de poststempel; originele brief en bijlages zijn aanwezig in het Archief Gent PA_NPD_1982 Briefwisseling (1882-93) tussen Guido Gezelle en Napoleon De Pauw; Abeelding: Archief Gent.
Annotatie	Datum en plaats gereconstrueerd op basis van de poststempel; originele brief en bijlages zijn aanwezig in het Archief Gent PA_NPD_1982 Briefwisseling (1882-93) tussen Guido Gezelle en Napoleon De Pauw; Abeelding: Archief Gent.
Gepubliceerd in	Paul De Keyser, De legende van S. Werner De uitgave van 'Van Sente Waerneer' in het licht van de briefwisseling Nap. De Pauw-Guido Gezelle. - In: Verslagen en mededelingen vande Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. - (1963), p.241, bijlage 1 p.247;

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	enkel vel ?; bijlage 1: enkel vel, ?; bijlage 1: ?; bijlage 2: ? wit, vierkant geruit; bijlage 1: wit, gelijnd; bijlage 2: wit papiersoort: 2 zijden beschreven; bijlage 1: 1 zijde beschreven; bijlage 2: recto en verso beschreven, inkt
Staat	volledig
Vormelijke bijzonderheden	briefomslag bewaard, met adres, postzegel, afgestempeld diverse bijlage 1: tekstfragment uit de Legende van S. Werner te Oxford bewaard in handschrift van Guido Gezelle bijlage 2: steekkaart van baron J.B. Bethune over S. Werner geschreven op naamkaartje van Guido Gezelle

---

	bijlage 3: 2 briefkaarten van W.H.J. Weale aan G. Gezelle van 27/11/1892 en 08(?) /12/1892
	bijlage 4: briefkaart van George Parker aan Guido Gezelle van 26/08/1891
Toevoegingen	op zijde 1 links bovenaan: Antw. 22 april 93 (inkt, hand N. De Pauw)

Bewaargegevens

Bewaarplaats	Archief Gent
ID Gezellearchief	Archief Gent, PA_NPD_1982
Bibliotheekrecord	https://brugge.bibliotheek.be/detail/?itemid=library/v/obbrugge/gezelle 26302

Inhoud

Incipit	Zende u het blauwe afschrift; met inte,
Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	[17/03/1893], [Kortrijk], Guido Gezelle aan Napoleon De Pauw
Editeur	Paul Thoen
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt

Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .
Citeren	Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
